

tırnaklarımız bizi ele veriyor! tırnak mantarları

Sırnaklar ve eller kişisel olarak temizlik ve temizlik derecesi de dahil olmak üzere yaşantımız ve vücudumuz hakkında pek çok bilgi verir. Örneğin elleri ve parmaklarının derisi açık pembeden kırmızıya doğru mat renkli bir hal almış bir kişinin başka özel bir rahatsızlığı yoksa, daha fazla su ile uğraştığını veya devamlı ellerini yıkamak sureti ile deri üzerinde bulunan yağ tabakasını sürekli yok eden bir işi olduğunu söyleyebiliriz.

Parmak uçları davul tokmağı şeklini almış (Hipokrat parmağı) bir kişinin ise, akciğerlerinde bir sorunu olabileceğini veya geçmişte uzun süren bir akciğer enfeksiyonu geçirmiş olabileceğini düşünebiliriz.

Tırnak altından pembe görünmesi gereken tırnak altı dokusunun çok açık pembe-beyaz ve mat görüldüğü bir kişinin ise kansızlık (anemi) şikayetinin olabileceği yorumunu yapabilmemiz hiç de zor olmayacaktır.

Tırnaklarında ciddi mantar enfeksiyonu olmasının AIDS hastalarında sık rastlanan bir durum olması da hatırdan tutulması gereken konulardandır. Bir eczacı olarak karşılaştığımız kişi hakkında hemen küçük ipuçları edinmek daha fazla faydalı olabilmek adına oldukça önemlidir.

Mantar enfeksiyonları

"Onychomycosis" pek çok tırnak mantar enfeksiyonlarına verilen genel bir isimdir. Bu enfeksiyonlar *dermatophyte*'ler, *nondermatophyte*'ler veya *mikrofungus*lar tarafından oluşturulmuş olabilir. Önceleri nadiren görülürken son son yıllarda görülme sıklığı artmıştır. Halen tüm tırnak rahatsızlıklarının hemen hemen yarısını oluşturmaktadırlar.

Tırnaktaki enfeksiyonun mantar istilası sonucu olduğundan emin olmak zordur, çünkü belirtileri *psoriasis*, *eczematous eruptions* ve kanlanmama veya iskemi sonucu görülen belirtilere benzer. Beyaz tırnaklara veya tırnaklarda beyazlanmaların görülmesine kanda albumin azlığı, siroz gibi hastalıklar da neden olabilir. Tanıda mantar olgusunu doğrulamak için tırnaktan kazınan parçaları mikroskop lamı üzerindeki bir damla %20'lik potasyum hidrosit içine koyup lameli kapattıktan sonra biraz ısıtmak ve mikroskopta incelemek gerekir. Mikroskopta mantar ve üremeden oluşan dallanmış yapılar görülür.

Tırnak mantarı tipleri

Tırnak mantarları pek çok alt tipe ayrılmıştır. En çok rastlanı tırnak dibinden uzakta yerleşen (*distal subungual onychomycosis*=DSO) ve *Tinea rubrum* adı verilen bir organizma tarafından oluşturulan mantardır. Bu tırnak yatağının üst köşesini etkiler. Bu hastaların çoğunda ayak mantarı olarak bilinen *Tinea pedis* de görülür.

Tırnak yatağına yakın yerleşen (*proximal subungual onychomycosis*=PSO) tipinde tırnağın kütiküle ismi verilen kısmına yakın bölge etkilenmiştir ve bu AIDS hastalarında çok sık görülür.

Üçüncü tip ise tırnaktaki beyaz lekeler şeklinde kendini belli eden bölgeler vardır, bunlar tüm tırnağı kaplayana

dek artarlar ve *Tinea mentagropytes* adı verilen mikroorganizma tarafından meydana getirilirler. *Tinea unguium* ise sadece *dermatophyte* denen mikroorganizmalar tarafından meydana getirilir ve atlet ayağı diye bilinen ayaktaki tırnak enfeksiyonunun oluşumunu sağlarlar. Örneğin *dermatophyte*'lerden *Microsporum canis* adı verilen mikroorganizmayı taşıyan bir kedi ile temas sonucu kişide tırnak enfeksiyonu gelişebilir.

Tırnak mantarları genellikle erkeklerde ayak tırnaklarında, bayanlarda ise el tırnaklarında bulunur. Tırnak mantarlarını oluşturan veya oluşumuna yardımcı olan sebepler şöyle sıralanabilir:

- 1- Yaşlanma:** Tırnak mantar enfeksiyonları erişkinlerde çocuklardan fazla görülmektedir. Araştırmacılar gelişen tıp ile birlikte ortalama ömrün artmasıyla tırnak mantar enfeksiyonlarının da görülme sıklığının arttığını belirtmektedirler. Bununla beraber eczacılar çocuklarda görülen tırnak mantarları hakkında uyarılmalıdır.
- 2- Şeker hastalığı:** Yapılan bir çalışmada şeker hastalarında DSO'nun ikinci en yaygın deri/tırnak rahatsızlığı olduğu bulunmuştur ve genellikle *Trichophyton mentagrophytes* adı verilen mikroorganizma ile oluşmuş enfeksiyon saptanmıştır.
- 3- Yetersiz venöz ve lenfatik dolaşım:** Bir çalışmada kronik venöz yetmezlik rahatsızlığı olan kişilerin %36.1'inin tırnak mantar enfeksiyonuna da sahip oldukları bulunmuştur.
- 4- Uygun olmayan ayakkabı kullanımı**
- 5- Spor yapma**

Hastalar ilk olarak tırnak yatağının biraz ötesinde, tırnak tabakası altında hiperkeratosis (boynuzsu tabakanın artması) farkedebilir. Bu ilk renklenme genellikle sarıdır. Tırnak yatağı düz değildir ve uzunlamasına kıvrımlar

yapmaya başlamıştır. Mantar yana doğru yayılır ve bu tırnak plakasının ve dibinin korunması, zaman kazanılması için bir avantaj sayılabilir. Hastalar genellikle tırnaklarındaki kötü görüntüyü düzeltmek amacıyla tırnaklarından parça koparırlar veya törpüleme ile yok etmeye çalışırlar fakat bu herhangi bir fayda sağlamaz. Enfeksiyonun yayılması ile birlikte mantar tırnak altında birikir ve tırnak tabanından yüzeye doğru ilerlemesine neden olur. Sonuçta tırnaktaki kırılma, mat ve bozuk şekilli bir yapı ortaya çıkar.

Tırnağın tamamen geri dönüşsüz kaybı pek söz konusu değildir ancak çirkin görünümlü, deforme olmuş, cüce kalmış ve bazı fonksiyon kayıplarına yol açan bozukluklar ortaya çıkar. El parmaklarında tırnak kaybı hastanın düz yüzeylerden küçük nesnelere alımı veya kalem tutma gibi motor becerilerin kaybına neden olur. Ayak baş parmağının yürümede, ayak ucuna kalkmadaki yardımcı diğer tırnaklardan daha fazladır, bunun kaybı hastada acı ve fonksiyon kaybına neden olur.

Mantar enfeksiyonunun bulaşma yolları

Ayak tırnaklarının muhtemelen mantarla ilk karşılaşması, daha önce mantar enfeksiyonuna sahip kişinin yürüdüğü zeminde yürüme ile olur. Önce deriye bulaşır (atlet ayağı hastalığında olduğu gibi) ve daha sonra tırnağa ilerler. Bu nedenle daha önce başkalarının yürüdüğü yerlerde ayakkabısız dolaşmak önemli derecede risk yaratır. Bu alanlar arasında su parkları, halka açık olan veya olmayan yüzme havuzları, soyunma odaları, muayene odaları gelir. Mantar tırnağı tükettikçe tırnak yüzeyinde kahverengiden yeşile alt tabakalarda renklenme olur, bu da tırnağı yatağından kaldırır ve tırnak düşebilir. Normalde sağlıklı bir tırnak parlaktır ve altından sağlıklı pembe deri görülür. Mantar enfeksiyonu ile tırnak matlaşır ve tebeşir beyazı renk

alır. Bu renk değişikliği alttan derinin renginin görülebilmesini engeller. Sonuçta tırnak kırılğan ve kötü görünümlü bir hal alır.

Banyodan sonra, ayakkabıların giyilmesinden önce ayakların tamamen kurutulduğundan emin olunması gerekir. Çoraplar sık değiştirilmelidir ve aynı çorap ertesi gün kullanılmamalıdır. Yani her gün çorap değiştirme yararlıdır veya bir kaç çift çorabı dönüşümlü kullanarak tamamen kuru çorap giyildiğinden emin olunmalıdır.

Tırnak mantarlarının tedavisi

Yakın zamana kadar *griseofulvinin* standart olarak tırnak tedavisinde kullanılmaktaydı. Ama alınan bazı hayal kırıklığına uğratici sonuçlar nedeni ile bu ilacın kullanımı azalmıştır.

İtrokonazol, el tırnaklarının işe karışmadığı ayak tırnağı mantar enfeksiyonu tedavisinde, 12 hafta boyunca günde 200 mg dozda kullanılır.

Eğer sadece el tırnaklarında enfeksiyon varsa iki günde bir 200 mg olacak şekilde kullanım tavsiye edilmektedir. Bu tedaviden sonra üç hafta sonunda herhangi bir yarar görülmez ise tekrar baştan iki günde bir tedavi uygulanmalıdır. Ürün, absorpsiyonunu artırmak amacıyla yemeklerle beraber alınır *İtrokonazolün* plazma konsantrasyonu, *warfarin*, *vinka alkaloidleri*, *midazolam*, *triazolam*, *diazepam*, *lovastatin*, *simvastatin*, *siklosporin*, *metil prednisolon*, *digoxin* ve *kinidin* ile birlikte alınır artabilir. Plazma konsantrasyonu *fhenitoin*, *fenobarbital*, *karbamazepin*, *izoniazid*, *rifampin* veya *rifabutin* ile azalabilir.

İtrokonazol, *griseofulvine* üstünlükleri nedeni ile Amerika'da tırnak mantar enfeksiyonu tedavisinde en çok kullanılan iki ilaçtan biridir. Diğer ise *terbinafin* 250 mg tablettir. El

tırnaklarının mantar enfeksiyonu için 6 haftalık, ayak tırnaklarının tedavisi için 12 hafta günde bir kez kullanılması önerilmektedir. *Rifampin* alan hastalarda tedavi %100 artmaktadır.

Sistemik antifungal kullanımı için son FDA önerileri

2001 Haziran-Ağustos tarihlerinde FDA *İtrokonazol* ve *terbinafin-HCl* kullanımında ciddi riskler olabileceğini açıklamıştır. Karaciğer problemi olanların bu ilaçları mantar enfeksiyonu tedavisi için alması durumunda karaciğer yetmezliği gelişebileceğini ve hatta organ nakli gerekebileceğini belirtmiştir. Bu nedenle etiketlerine kullanıcıların mantar enfeksiyonuna sahip olduklarının belirlenmesi amacıyla öncelikle test yaptırmaları gerektiği belirtilecektir. *İtrokonazol* aynı zamanda konjestif kalp yetmezliği geliştirilmesinde küçük risk taşımaktadır (58 hasta ile yapılan bir çalışmada itrokonazolden kaynaklandığı düşünülebilecek konjestif kalp yetmezliğinin geliştiği belirtilmiştir).

Yeni tırnak cilâları

Son uyarılardan sonra oral kullanımdan ziyade tırnak cilâsı şeklinde preparat uygulaması daha cazip hale gelmiştir. *Siklopirox* %8 topikal çözeltisi demir ve alüminyum ile kompleks oluşturulduktan sonra antifungal etki göstermektedir. Mantar hücreleri peroksitleri metal iyonlarının işe karıştığı enzimatik reaksiyonla yıkarlar. Bu enzimler demir veya alüminyum ile bloke edilirse hücreler peroksitleri yıkamaz ve ölür.

Siklopirox çözeltisi enfekte bölgeye ve etrafındaki deriye uygulanır, bu daha ziyade orta veya hafif şiddetteki enfeksiyonlarda etkilidir, *Trichophyton*

rubrum adı verilen mikroorganizma ile oluşmuş enfeksiyonlarında etkili değildir.

Toplam olarak 48 haftalık tedavi ve tedavi esnasında tırnak cilâsı kullanılmaması önerilir. Haftada bir tırnak alkolle temizlenmelidir ve tırnak makası ve törpüsü kullanılmamalıdır.

Sonuç

Tırnak mantarı olan hastaların, kendi kendine tedavi imkanı olmadığından derhal bir hekime başvurmalarını temin etmek ve bu yönde tavsiyede bulunmak eczacının temel görevidir. Türkiye piyasasında *terbinafin-HCl* içeren tablet, krem ve dermal sprey ve solüsyon preparatları başta olmak üzere, *fenkonazol*, *klo trimazol*, *miconazol*, *isokonazol*, *tiokonazol*, *sulkanazol*, *ketokanazol*, *flukonazol*, *tiyokonazol*, *sulkanazol*, *salisilik asit*, *naftidin hidroklorür*, *selenyum sülfid*, *griseofulvin* gibi pek çok etkin maddeyi içeren topikal ve sistemik antifungal ilaç bulunmaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Tuncer DEĞİM
Gazi Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi

Büyük Şef

Amerika'da eski devirlerde eczaneden içeri bir kızilderili girmiş ve eczacıya:
— Hey, mister! Var büyük şef, kaka yok! demiş.

Eczacı kızilderiliye şurup şeklinde büyük bir şişe müşhil vermiş ve

— "Her gün bir kaşık içsin" şeklinde de tarif etmiş.

İngilizcesi yarım yamalak olan kızilderili, şefe gitmiş ve...

— Her gün 1 şişe içeceksin demiş.

Şef de uygulamış.

Ertesi gün. kızilderili koşarak eczaneden içeri girmiş ve...

— Hey mister! Var büyük kaka, şef yok! demiş !